

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.22

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/49>

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

SPECIAL PRINCIPLES OF LEGAL REGULATION OF SOCIAL SECURITY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF CIVIL SOCIETY

Гасвий В.В., аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Метою статті є з'ясування актуального змісту спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні. У процесі встановлення таких принципів автором окреслюється, що принципи права виходять з «серця» права та втілюють його «дух», однозначно орієнтуючи правову систему (відтак, і правопорядок) на добробут людини, що є найвищою соціальною цінністю будь-якої сучасної правової, демократичної та соціальної держави. Так, хоча усі принципи права в сучасній європейській державі мають соціально-правовий характер, утім, до спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки доцільно відносити насамперед галузеві принципи, а саме принципи соціального права України. Ця позиція аргументована тим, що саме принципи соціального права ґрунтуються на цілісному підході до забезпечення індивідуального та колективного соціально-правового, культурного, економічного та інших типів гідного та повноцінного існування індивіда та груп людей. Таким чином, принципи соціального права містять вимоги, які повинні враховуватись під час правового регулювання загалом, а особливо під час правового регулювання соціальної безпеки, за чим повинні спостерігати суб'єкти громадянського суспільства. У статті автором встановлюється перелік ключових спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства, а також пояснюється зміст цих принципів. До вказаних принципів відносяться: принцип соціальної справедливості; принцип соціальної відповідальності; принцип соціальної солідарності; принцип свободи праці; принцип гідної праці; принцип зваженої стабільності трудових відносин; принцип позитивної дискримінації; принцип розумного пристосування. Комплексний аналіз змісту виокремлених принципів дозволяє дійти висновку, що на сьогоднішній день в Україні діє цілісна система принципів правового регулювання соціальної безпеки, які дозволяють нормативно-правовим чином забезпечувати соціальну безпеку, враховуючи при цьому також соціально захисний потенціал громадянського суспільства у державі. Фундаментальною основою комплексу спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки закономірно є загальноправові засадничі ідеї. При цьому вимоги загальноправових принципів знаходять належну конкретизацію саме у спеціальних принципах правового регулювання соціальної безпеки, які відображають базові принципи сучасного соціального права України. З огляду на це правове регулювання соціальної безпеки стає не лише органічною частиною правопорядку та елементом правової системи держави, але й також враховує специфіку сфери, яку таким процесом суб'єкти нормотворчості упорядковують (нормують). У висновках до статті автором вказується дві особливості спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні. По-перше, більшість спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки були сформовані під впливом розвитку та зміцнення громадянського суспільства в державах Європи. По-друге, за сучасних умов існування України вказані принципи є гарантією того, що відповідні засадничі ідеї соціального права не дозволять державі нівелювати цінність цієї галузі права, а саме – не дозволить у нормотворчий спосіб знижувати рівень і обсяг соціальної безпеки населення (окремих її верств) для економії видатків на соціальну сферу чи з іншою недобросовісною метою.

Ключові слова: громадянське суспільство, нормотворча діяльність, правове регулювання, принципи права, принципи соціального права, соціальна безпека, соціальне право, соціальний захист.

The purpose of the article is to establish the current content of specific principles for the legal regulation of social security in the context of the development of the concept of civil society in Ukraine. In the process of establishing such principles, the author posits that these principles emanate from the “heart” of the law and embody its “spirit”. These principles explicitly orient the legal system – and therefore the legal order – toward human well-being, which stands as the highest social value in any modern, legal, democratic, and social state. Thus, although all principles of law in a modern European state are socio-legal in nature, it is advisable to include sectoral principles, specifically the principles of social law of Ukraine, among the specialized principles for the legal regulation of social security. This position is supported by the fact that the principles of social law take a holistic approach to ensuring a decent and fulfilling existence for individuals and groups across various dimensions-social, legal, cultural, and economic, among others. Thus, the principles of social law contain requirements that must be taken into account during legal regulation in general, and especially during the legal regulation of social security, which civil society actors should carefully monitor. In the article, the author establishes a list of key special principles of legal regulation of social security in the context of the development of the concept of civil society and explains the content of these principles: the principle of social justice; the principle of social responsibility; the principle of social solidarity; the principle of freedom of labor; the principle of decent work; the principle of balanced stability of labor relations; the principle of positive discrimination; and the principle of reasonable accommodation. A comprehensive analysis of the content of the identified principles allows us to conclude that Ukraine currently possesses a holistic system of principles for the legal regulation of social security. This system enables the provision of social security in a legally regulated manner and takes into account the social protective potential of civil society within the state. The foundation of this set of special principles for the legal regulation of social security is based on general legal principles (or fundamental legal ideas). At the same time, the requirements set forth by general legal principles find their specific application in the special principles governing the legal regulation of social security. These special principles reflect the fundamental tenets of Ukraine's modern social law. Taking this into consideration, legal regulation of social security becomes not only an integral component of the state's legal order and system but also accommodates the unique characteristics of the field. These characteristics are organized and regulated by the subjects involved in rule-making. In the article's conclusions, the author highlights two key aspects of the special principles governing the legal regulation of social security within the context of the evolving concept of civil society in Ukraine. First, the majority of these special principles have been shaped by the growth and fortification of civil society in European nations. Secondly, under modern conditions in Ukraine, these principles serve as a safeguard. They ensure that the core ideas of social law will prevent

the state from diminishing the value of this legal domain. Specifically, these principles guard against rule-making approaches that might reduce the level or scope of social security for the population or its specific subgroups, whether purportedly to cut costs in the social sphere or for other unscrupulous reasons.

Key words: civil society, legal regulation, principles of law, principles of social law, rule-making activities, social law, social protection, social security.

Постановка питання. Принципи права виходять з «серця» права та втілюють його «дух», однозначно орієнтуючи правову систему (відтак, і правопорядок) на добробут людини, що є найвищою соціальною цінністю будь-якої сучасної правової, демократичної та соціальної держави. У зв'язку із цим, засадничі ідеї права є індикаторами панування права і правомірності поведінки суб'єктів права, адже спрямовують суб'єктів права на дії (бездіяльність) і рішення, які узгоджуються із цивілізаційними цінностями права, а тому сприяють посиленню соціальної безпеки як колективного суспільства, так і його окремих членів, що є фундаментальною цінністю сучасного суспільства. Відтак, означені ідеї є не просто деклараціями, побажаннями, що містяться в нормативно-правових актах, у судових рішеннях та окреслюються в наукових працях правників, а скоріше є фундаментальними категоріями, юридичними конструкціями, котрі наповнюють зміст процесу правового регулювання конкретної місії та спрямованістю. Таким чином, принципи права постають в якості нормативно-ідейного компасу, орієнтування на який забезпечує узгодженість юридично значущих процесів, а щонайперше – нормотворчості, гарантуючи, що сам цей процес нормативно-правового забезпечення суспільного буття та результати цього процесу узгоджуватимуться із ключовими цінностями, суспільними нормами, а також із цивілізаційним, морально-етичним компасом відповідного суспільства. Значимість принципів права закономірним чином викликає інтерес серед вчених, які досліджували різні аспекти соціальної безпеки, проте, слід констатувати, що по сьогодні в наукових колах ще не порушувалось питання про з'ясування сутності спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Оскільки спеціальні принципи правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства ще не були предметом наукового дослідження, вирішення цієї проблеми можливе на підставі аналізу та врахування наявних наукових позицій щодо змісту принципів соціального захисту (також забезпечення), а також окремих соціально-правових явищ, які є серцевиною тих чи інших принципів соціального захисту в контексті розвитку концепції громадянського суспільства. Відповідний науково-дослідний процес потребує критичного аналізу та врахування актуальних висновків щодо означених принципів, які були викладені в наукових напрацюваннях українських і зарубіжних учених, серед яких: О.Ф. Аззам [1], В.В. Безусий [2], В.В. Гладкий [3], Ю.Ю. Івчук [4], М. Нуун [5], Є.П. Омеляненко [6], О.В. Павліченко [7], Д.В. Світовенко [8], К.М. Флемінг [9], В.О. Швець [10], В.М. Шкода [11] та ін.

Метою статті є з'ясування актуального змісту спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні. Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання: 1) з'ясувати перелік спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства; 2) проаналізувати вимоги виокремлених принципів; 3) узагальнити результати дослідження.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи зміст спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні слід виходити із того, що шлях України від пострадянської держави до незалежної держави,

яка орієнтується на створення сучасної правової, демократичної та соціальної держави й прагне до інтеграції в Європейський Союз, зумовив необхідність посилення правового режиму соціальної безпеки, долучаючи до цього процесу різноманітних суб'єктів громадянського суспільства. При цьому посилення такого соціально-правового режиму шляхом нормативно-правового забезпечення його функціонування відбувається у відповідності до загальноправових і також спеціальних засадничих ідей, що конкретизують загальноправові принципи в контексті сфери забезпечення соціальної безпеки населення держави. Як вбачається, такими принципами є галузеві принципи – принципи соціального права України, адже саме ці засадничі ідеї ґрунтуються на цілісному підході до забезпечення індивідуального та колективного соціально-правового, культурного, економічного та інших типів гідного та повноцінного існування індивіда та груп людей.

Враховуючи викладене, а також позиції учених щодо змісту принципів соціального права та принципів соціального захисту (серед іншого, забезпечення) [див., напр.: 2; 6; 7; 11; 12], доходимо висновку, про наступну структуру спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні:

1. Принцип соціальної справедливості, який є засадничою ідеєю, що зобов'язує державу та суспільство у цілому створювати умови, які гарантують, що кожна особа, незалежно від її статі, раси, мови, політичних чи релігійних переконань, стану здоров'я та інших відмінних факторів, спроможна вести життя, яке є повноцінним, будучи узгодженим із засадами соціальної безпеки (тобто, створення дійсно інклюзивного середовища, в яких можливе набуття та реалізація прав у соціальній сфері). Таким чином, врахування принципу соціальної справедливості в правовому регулюванні соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні сприяє тому, щоби: по-перше, норми, якими регламентуються ті чи інші програми та заходи соціального захисту (сама система соціального захисту в цілому), сприяли тому, щоби такі програми і заходи (система) ставали більш доступними для всіх, хто потребує такого захисту, що забезпечує на нормативно-правовому рівні умови, за яких ніхто не залишиться без захисту, потребуючи при цьому соціального захисту; по-друге, нормотворча діяльність суб'єктів владних повноважень (також владних повноважень на організаційному рівні) обумовлювала зростання довіри до системи соціального захисту; по-третє, соціально вразливі верстви населення відчували соціальну солідарність (за рахунок активної діяльності суб'єктів громадянського суспільства), результатом якої стає відображення прав та інтересів таких вразливих верств населення в нормативно-правовій основі соціального захисту.

2. Принцип соціальної відповідальності. Як і у випадку із соціальною справедливістю, виокремлена засаднича ідея є результатом існування громадянського суспільства, а також результатом виникнення у суспільства потреби в несенні соціальної відповідальності. Цей принцип вимагає від суб'єктів нормотворчої діяльності (відповідно й від суб'єктів громадянського суспільства, котрі контролюють нормотворчий процес або ж беруть в ньому участь у певній формі): 1) приймати до уваги причинно-наслідковий зв'язок між нормотворчою діяльністю та подальшим функціонуванням режиму соціальної безпеки держави; 2) сприяти адаптивності нормотворчої діяльності та її результатів, а саме тому, щоби удосконалення соціально-правового режиму соціального захисту в Україні чи на

локальному рівні, наскільки це взагалі можливо, узгоджувало ці зміни із метою соціального права, а відтак – із потребою сприяння процесу формування в Україні інклюзивного суспільства; 3) віддано сприяти добробуту суспільства та індивіда, не припускаючи використання можливостей нормотворчої діяльності для послаблення стану соціальної безпеки населення (груп населення) тощо.

3. Принцип соціальної солідарності, що в цілому вимагає від суб'єктів нормотворчої діяльності дієвого усвідомлення того факту, що вони є частиною більшої суспільної структури – суспільства, й кожен з них самостійно та спільно з іншими спроможний сприяти забезпеченню соціальної безпеки у державі, адже їхні дії чи бездіяльність, рішення мають соціально-правові наслідки для колективної соціальної безпеки. Керуючись цим принципом суб'єкти соціального права повинні: 1) дієвим чином усвідомлювати, що відповідальність за забезпечення соціального захисту не лежить виключно на тій чи іншій посадовій особі чи органі публічної служби, а поділяється на всіх громадян, *не «вимиваючи» при цьому соціальної (насамперед, юридичної) відповідальності держави за стан соціальної безпеки населення держави*; 2) діяти соціально відповідальним чином не лише індивідуально, але й співпрацювати з іншими суб'єктами для об'єднання ресурсів, знань і досвіду, посилюючи власний вплив на стан колективної соціальної безпеки, а отже – об'єднуючись в громадянське суспільство (для громадян та їх об'єднань) та співпрацювати з суб'єктами громадянського суспільства (для органів публічної служби); 3) не бути інертними, а вчасно та адекватно реагувати на соціально-правові потреби суспільства (приймаючи до уваги виникнення нових соціальних ризиків і викликів чи посилення, трансформацію існуючих ризиків і викликів), будучи чуйними до мінливих потреб суспільства у цілому та окремих верств населення зокрема; 4) створювати та підтримувати платформи взаємодії (суб'єктів громадянського суспільства між собою та з органами публічної служби).

4. Принцип свободи праці. Цією засадничою ідеєю забороняється створення умов для примусової праці (також кабальної праці), а також вимагається створення конкретних і справедливих умов, коли будь-яка працездатна особа спроможна реалізувати свій трудовий потенціал у приватному та/або публічному секторі, коли її професійні та ін. якості дозволяють виконувати посадові обов'язки на вакантній посаді. Отже, цей принцип згодом вимагає: 1) вчасно та активно запобігати, виявляти та усувати будь-які причини примусової праці, зокрема, причини, які обумовлюються нормативно-правовими актами; 2) забезпечувати рівні можливості в реалізації свого трудового потенціалу усім працездатним особам, незалежно від походження, статі, раси чи інших визначальних характеристик; 3) забезпечення відносної доступності (обмежується професійними та іншими об'єктивно виправданими вимогами) доступу до посади в рамках процедури відбору кадрів; 4) уможливлення свободи вибору форми зайнятості та організації трудових правовідносин (наскільки це є об'єктивно можливим).

5. Принцип гідної праці. Виокремлений принцип вимагає від роботодавця створити здорові та безпечні умови виконання працівником трудових обов'язків (виконання норм, що стосуються соціально безпечної організації трудових відносин) та надати працівнику на відповідній основі роботу, що відповідає людській гідності працівника. Цей принцип важко недооцінити, адже, як справедливо зазначає Ю.Ю. Івчук, «досягнення сталого економічного та соціального розвитку України безпосередньо пов'язано з добробутом суспільства, який формується на базі гідної, безпечної і продуктивної праці трудящих та водночас забезпечує високий рівень соціального захисту всього населення» [4, с. 9]. При цьому, нормуючи

сферу праці в рамках правового регулювання соціальної безпеки в умовах розвитку концепції громадянського суспільства в Україні слід виходити із того, що в сучасному розумінні гідна праця є «працею вищого порядку», яка відповідає: по-перше, «потребам суспільства в цивілізованій участі людей в суспільному житті шляхом трудової діяльності, здійснення якої не соромило би суспільної активності людей, яка би сприяла підвищенню економічної активності в державі й не обумовлювала би інвалідизацію працездатних осіб, адже це збільшуватиме обсяг витрати соціальної держави на підтримку людей з інвалідністю та втрату одиниці трудового ресурсу (особливо, коли в державі відсутня цивілізована політика підтримки осіб з інвалідністю), що впливає на економічний потенціал держави (особливим чином це відчувається, коли негідна праця має масовий характер)» [13, с. 42]; по-друге, «потребам держави у тому, щоби усі працездатні особи були зайняті тоді, коли вони не спроможні чи не бажають бути самозайняті суспільно корисною працею, оскільки, незайнятість обумовлює бідність, злиденність й підвищує рівень криміналізації суспільства» [13, с. 42]; по-четверте, «базовому рівню осмислення гідності людини» [13, с. 42]; по-п'яте, «базовим потребам людини й блокуватиме вкритий, девіантний потенціал людини, зокрема, щодо використання місця роботи та/або робочого місця, службового становища та/або можливостей в неправомірному (чи в суто недобросовісному) руслі (шонайперше, для корупційної практики)» [13, с. 42]. По суті, принцип гідної праці обертається навколо ідеї потреби забезпечення працівників соціально безпечним робочим середовищем, в рамках якого визнається та поважається людська гідність і права працівника, забезпечуються їхні законні інтереси, пропонується справедлива грошова винагорода за роботу.

6. Принцип зваженої стабільності трудових правовідносин. Враховуючи до уваги позиції учених щодо змісту такого принципу [див., напр.: 3; 10], доходимо висновку, що він узгоджується із принципом свободи праці та відображає впорядкованість і передбачуваність відповідних правових відносин. Так означена засаднича ідея у контексті правового регулювання соціальної безпеки за участю суб'єктів громадянського суспільства передбачає залучення (у відповідних формах) до нормотворчого процесу профспілок, інших організацій працівників і роботодавців, а також організацій окремих соціально вразливих верств населення (зокрема, осіб з інвалідністю, жінок, ветеранів війни та ін. осіб). Важливістю цієї засадничої ідеї, як випливає з викладеного, полягає в забезпеченні соціальної безпечної перебігу, зміни (трансформації) і припинення таких правових відносин, а отже сприяє: по-перше, забезпеченню постійності доходу (у вигляді грошової винагороди) для працівників, що дозволяє їм планувати своє майбутнє; по-друге, передбачуваності системи внесків роботодавців до фондів соціального страхування; по-третє, підвищенню довіри до: а) системи соціального захисту в державі; б) нормотворчості, як діяльності, у результаті якої має посилюватись рівень соціальної безпеки населення (зокрема, шляхом зменшення потенційних трудових спорів й інших соціальних ризиків); в) суб'єктів громадянського суспільства, які існують не в якості формальних суб'єктів режиму соціальної безпеки в державі, а в дійсності виконують важливу місію, яку вони на себе взяли в демократичній державі у соціально-правовій сфері.

7. Принцип позитивної дискримінації. Приймаючи до уваги підходи учених до розуміння позитивної дискримінації [див., напр.: 1; 5; 8; 9; 14], доходимо висновку, що відповідний принцип полягає в тому, щоби без шкоди загальноправовому принципу рівності надавати (загалом чи в конкретній сфері, зокрема) окремим групам найбільш вразливих верств населення (особам з інвалідністю,

жінкам, батькам дитини з інвалідністю, особам передпенсійного віку та ін.) особливих гарантій задоволення їх соціальних потреб, які вказані групи об'єктивно не спроможні задовольнити на рівні з іншими самостійно, зокрема, через стереотипи щодо них та/або їх соціального потенціалу. Зокрема, на виконання вимог цього принципу суб'єкти нормотворчої діяльності, задіяні в нормуванні сфери соціальної безпеки, повинні: 1) аргументовано визначати та класифікувати ті верстви населення, які є особливо вразливими та стикаються з невідповідним соціальним становищем в різних сферах суспільного буття через наявні упередження, стереотипи, а також через історичну несправедливість; 2) надавати цим групам осіб спеціальні гарантії, адаптовані до їхніх унікальних потреб (зокрема, в рамках політики квотування, надання матеріальної допомоги, а також окремих соціальних послуг); 3) дієвим чином і глибоко усвідомлювати той очевидний факт, що проста формальна рівність (тобто, однакове ставлення до всіх крізь призму закону та моралі) не обов'язково може призвести до реальної рівності (забезпечення існування умов, за яких всім надаються дійсно однакові шанси); 4) підходити до застосування заходів позитивної дискримінації в нормотворчій діяльності, як до тимчасового заходу, виходячи з того, що такі заходи повинні періодично переглядатися для оцінки їх актуальності, достатності та адекватності; 5) не допускати вжиття заходів позитивної дискримінації за рахунок зменшення соціальної безпеки інших верств населення та ін.

8. Принцип розумного пристосування, який, приймаючи до уваги сутність «розумне пристосування» [див., напр.: 16; 17; 18], вимагає унормування сфери праці таким чином, щоби роботодавці адаптували робочі місця (у фізичному сенсі) не лише до загальної норми безпечного та здорового робочого місця, але й також відповідно до особливих потреб працівника (наприклад, до потреб особи з інвалідністю, вагітної робітниці тощо). Отже, виконуючи вимоги цього принципу слід: 1) мінімізувати вплив індивідуальної оцінки роботодавця щодо особливих потреб працівника, не припускаючи при цьому дискримінаційного мислення; 2) в контексті виконання вимог принципу забезпечення гідної праці, зобов'язувати роботодавців створювати не лише соціально безпечне середовище у цілому, але й: створювати робочі місця, які будуть фізично доступними та функціональними для працівників з особливими потребами; встановлювати режим роботи, адаптований до особливих потреб працівника; 3) під час нормативного забезпечення сфери праці та зайнятості суб'єкти нормотворчої діяльності повинні взаємодіяти з відповідними суб'єктами громадянського суспільства

задля того, щоби отримати спеціальні знання, за допомогою яких будуть використовуватись найбільш точні, адекватні та системні підходи в нормотворчому процесі, спрямованого на реалізацію принципу розумного пристосування у сфері праці та зайнятості; 4) не створювати нормативно-правових умов, які не виправдано ускладнюватимуть господарську діяльність роботодавця, шкодячи закріпленій в Основному Законі України свободі підприємницької діяльності. Отже, в процесі нормотворення, спрямованого на забезпечення соціальної безпеки у сфері праці та зайнятості, необхідно виходити із того, що хоча мета розумного пристосування полягає в максимально можливому пристосуванні умов праці працівника до його особливих потреб, утім, не всі такі «пристосування» можуть вважатись доцільними, якщо вони призводять до об'єктивно оцінених не виправданих труднощів для роботодавця.

Висновки. На сьогоднішній день в Україні діє цілісний комплекс принципів правового регулювання соціальної безпеки, які дозволяють нормативно-правовим чином забезпечувати таку безпеку, враховуючи при цьому також соціально захисний (як в контексті адвокації, так і в аспекті експертності) потенціал громадянського суспільства в державі. Фундаментом комплексу таких принципів законодавчо є загальноправові засадничі ідеї, однак вимоги цих принципів знаходять належну конкретизацію саме у спеціальних принципах правового регулювання соціальної безпеки, які відображають базові принципи сучасного соціального права України. З огляду на це правове регулювання соціальної безпеки стає не лише органічною частиною правопорядку та елементом правової системи держави, але й також враховує специфіку сфери, яку таким процесом суб'єкти нормотворчості упорядковують. Примітним в цьому контексті можемо вважати те, що: по-перше, більшість спеціальних принципів правового регулювання соціальної безпеки були сформовані під впливом розвитку та зміцнення громадянського суспільства в державах Європи (серед них, зокрема, принципи соціальної справедливості, соціальної відповідальності, соціальної солідарності, свободи праці, гідної праці, стабільності трудових відносин, позитивної дискримінації, розумного пристосування); по-друге, сьогодні в Україні вказані принципи є гарантією того, що відповідні принципи соціального права не дозволять державі нівелювати цінність цієї галузі права, а саме – у нормотворчій спосіб знижувати рівень і обсяг соціальної безпеки населення (окремих її верств) для економії видатків на соціальну сферу чи з іншою недобросовісною метою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Azzam O.F. Positive discrimination in labour law: A comparative study between Egyptian and Saudi legislation. *E-Journal of International and Comparative Labour Studies*. 2019. Vol. 8 (2). P. 129–155.
2. Безусий В.В. Принципи соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 62–68.
3. Гладкий В.В. Форма консонансу стабільних трудових правовідносин. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Львів, 17–18 квітня 2020 р.). Львів: ЦПІ, 2020. Ч. 2. С. 81–84.
4. Івчук Ю.Ю. Співвідношення понять «безпечні і здорові умови праці (безпека праці)» і «соціальний захист (соціальна безпека)». *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. 2015. № 4. С. 8–12.
5. Noon M. The shackled runner: time to rethink positive discrimination? *Work, Employment and Society*. 2010. Vol. 24 (4). P. 728–739. doi: 10.1177/0950017010380648.
6. Омеляненко Є.П. Принципи соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2021. № 3. С. 120–126. doi:10.32751/2617-5967-2021-03-14.
7. Павліченко О.В. Принципи соціального захисту жінок. *Соціальне право*. 2020. № 1. С. 90–96. doi: 10.37440/soclaw.2020.01.15.
8. Світовенко Д.В. Нормативна основа принципу гендерної рівності у законодавстві України про працю та зайнятість. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 72, Ч. 2. С. 286–290. doi: 10.24144/2307-3322.2022.72.87.
9. Fleming C.M., Girma H. "Positive discrimination doesn't mean anything": understanding black French ambivalence toward affirmative action. *Social Problems*. 2021. Vol. 68 (2). P. 340–357. doi: 10.1093/socpro/spaa068.
10. Швець В.О. Загальна сутність стабільних і нестабільних трудових правовідносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6, Т. 2. С. 79–83. doi: 10.32844/2618-1258.2020.6-2.14.
11. Шкода В.М. Структура механізму правового регулювання соціального захисту працівників митних органів. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2022. № 2. С. 230–235. doi: 10.24144/2307-3322.2022.74.75.

12. Удовенко О.В. Принципи грошового забезпечення військовослужбовців. *Юридична наука*. 2020. № 3 (105). С. 500–505. doi: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.62.
13. Гладкий В.В. Застережливі зауваження щодо процесу десоціалізації у світі праці. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: Proceedings of the Internat. Scient. and Pract. Conf. (Edinburgh, October 25, 2019)*. Edinburgh: ESP, 2019. Vol. 3. P. 38–44.
14. Ровінська В.В. Деякі проблеми правового забезпечення заборони трудової дискримінації як основної компоненти гідної праці. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 лютого 2023 р.)*. Київ: НАУ, 2023. С. 513–515.
15. Ebuenyi I.D., Regeer B.J., Nthenge M., Nardodkar R. Legal and policy provisions for reasonable accommodation in employment of persons with mental disability in East Africa: a review. *International Journal of Law and Psychiatry*. 2019. Vol. 64. P. 99–105. doi: 10.1016/j.ijlp.2019.02.007.
16. Karjalainen K., Ylhäinen M. On the obligation to make reasonable accommodation for an employee with a disability. *European Labour Law Journal*. 2021. Vol. 12 (4). P. 547–563. doi: 10.1177/20319525211027430.
17. Ryan D., Bell M. Disability, Reasonable Accommodation and the Employer's Obligations: *Nano Nagle School v Daly*. *The Modern Law Review*. 2020. Vol. 83 (5). P. 1059–1071. doi: 10.1111/1468-2230.12553.